

Hämeen liiton julkaisu 2015

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2016–2018 ja talousarvio 2016

**Toiminta- ja taloussuunnitelma 2016–2018
ja talousarvio 2016**

Julkaisija:

Hämeen liitto
Niittykatu 5, 13100 Hämeenlinna
puhelin (03) 647 401

Kotisivu internetissä:

www.hameenliitto.fi

Yhteydet henkilökuntaan:

sähköposti: etunimi.sukunimi@hame.fi

Valokuvat: Ville Salminen

Julkaisunumero IB 73
ISBN 978-952-7057-05-6
ISSN 1236-4703

Hämeenlinna 2015

SISÄLLYS

MAAKUNTAJOHTAJAN SAATESANAT TOIMINTAVUODELLE 2016	4
A. HÄMEEN LIITTO	5
1. Johdanto.....	5
2. Maakunnan kehittämisen lähtökohdat.....	5
3. Maakunnan suunnittelujärjestelmä.....	6
4. Hämeen liiton strategia ja toiminta.....	7
5. Luottamushenkilöhallinto.....	9
5.1. Maakuntavaltuuston toiminta.....	9
5.2. Tarkastuslautakunnan toiminta.....	9
5.3. Maakuntahallituksen toiminta.....	9
6. Hämeen kesäyliopisto.....	9
B. HÄMEEN LIITON TOIMINTA JA TAVOITTEET TALOUSARVIOVUODELLE 2016 SEKÄ SUUNNITELMAVUOSILLE 2017–2018	10
1. Maakunnan yhteisen tahdon luominen.....	10
2. Vaikuttava edunvalvonta ja toteuttamisvoima.....	10
3. Ajantasainen maakuntakaavoitus sekä liikennejärjestelmäsuunnittelu.....	11
4. Maakunnan vahvistuva vetovoima ja kansainvälisyys.....	11
5. Kesäyliopiston osaaminen vahvemmin käyttöön.....	12
6. Hämeen liiton voimavarat.....	12
C. TALOUSARVIO PERUSTELUIINEEN VUODELLE 2016 JA TALOUSSUUNNITELMA VUOSILLE 2017–2018	13
1. Talousarvion yleisperustelut ja sitovuusaste.....	13
2. Talousarvio vuodelle 2016.....	13
2.1. Käyttötalousosa.....	13
2.2. Investointiosa.....	15
2.3. Rahoitusosa.....	15
2.4. Tuloslaskelma.....	15
Talousarviotaulukot vuodelle 2016 ja suunnitelmavuosille 2017–2018.....	16
Jäsenkuntien maksusuudet.....	19

MAAKUNTAJOHTAJAN SAATESANAT TOIMINTAVUODELLE 2016

KYSYMYSMERKEISTÄ KAKSOISPISTEESI VUONNA 2016?

Tätä kirjoitettaessa ei ole tiedossa, mikä tulee olemaan Sipilän hallituksen ohjelman mukaan perustettavien itsehallintoalueiden lukumäärä, aluejako ja tehtävien tarkka sisältö. Hämeen liiton, kuten muidenkin maakunnan liittojen, näkökulmasta nämä ovat keskeisiä, jopa eksistentiaalisia kysymyksiä. Hallituksen prosessikaavioiden mukaan uudet itsehallintoalueet aloittaisivat 1.1.2019. Samalla kellonlyömällä aloittaisi myös uusimuotoinen aluehallinto. Jos maakunnan liittojen tehtävät kootaan itsehallintoalueille, kuten mielestäni lähtökohtaisesti pitäisi, tarkoittaa tämä, että tätä toiminta- ja taloussuunnitelmaa pidemmälle (2016–2018) ei enää nykymuotoisen Hämeen liiton nykyisenkaltaista suunnittelua tehdä.

Samaan aikaan, kun pyrimme vaikuttamaan tulevan uudistuksen sisältöön omien tavoitteidemme huomioimiseksi ja myös varautumaan edessä olevaan mittavaan muutosjohtamisen haasteeseen, on arkista työtä maakuntamme kehittämiseksi tehtävä koko ajan täydellä teholla ja nyrkkit savessa.

Kysymys on Häme-ohjelman toteuttamisesta ja myös sen sisällön terävöittämisestä älykkään erikoistumisen strategiaksemme. Kasvukäytäväajattelusta on päästävä sopimus pohjaiseen tekemiseen, mihin uuden hallituksen linjaukset luovat hyvän perustan. Bio- ja kiertotalouden saralla on mentävä vielä lähemmäs yritysrajapintaa myös hankkeiden muodossa. Maakunnan vetovoiman eteen teemme myös liitossa kaikkemme, muun muassa kokoamalla matkailun kehittämisen kärjet ja toimintatavat. Aluekehittämisessä erityisesti EU-peräisten rahoituskanavien hyödyntämistä on edelleen tehostettava. Toivottavasti maakunnan kehittämisrahan tilalle luotava uusi alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen (AIKO) toimintamalli määrärahoineen antaa kaivatun lisäväliseen maakuntaohjelman mukaisten toimenpiteiden vauhdittamiseen myös Hämeen liitolle.

Maakuntakaavan kokonaisuudistus käynnistyy myös toden teolla vuonna 2016. Teemme kaavaa, jota ympäristöministeriö ei onneksi enää vahvista. Tämä asettaa korostettuja vaatimuksia laadukkaalle valmisteluprosessille ja myös uusimuotoiselle yhteistyölle naapurimaakuntien sekä muiden viranomaistahojen kanssa.

Itsehallintoalueiden ja aluekehittämissuhteiden hoitamisen ympärillä pyörivät kysymysmerkit toivottavasti muuttuvat alkavan vuoden aikana puolipisteeksi, mielellään jo kaksoispisteeksikin.

Valmistautua uuteen organisoitumiseen ja tehdä päivittäiset työt hyvin on haaste henkilöstöllemme ja luottamushenkilöillemme eli koko Hämeen liiton yhteisölle. Olen hoitanut tätä virkaa nyt noin kolme vuotta. Olen täysin vakuuttunut siitä, että me kyllä selviämme tehtävistämme ja tämä upea maakunta löytää paikkansa tässäkin muutoksessa, johon sisältyy sittenkin enemmän mahdollisuuksia kuin uhkakuvia.

Hämeenlinnassa 28.10.2015

Timo Reina

maakuntajohtaja

A. HÄMEEN LIITTO

1. JOHDANTO

Toiminta- ja taloussuunnitelmassa maakuntavaltuusto asettaa taloussäännön mukaisesti Hämeen liiton toiminnalle, mukaan luettuna Kesäyliopisto, tavoitteet suunnitelmakaudelle, sekä hyväksyy määrärahat ja tuloarviot. Toiminnan onnistumisen arviointia ja tavoitteiden toteutumisen seuranta varten maakuntavaltuusto hyväksyy mittarit / seurantatavat vuodelle 2016. Toiminta- ja taloussuunnitelma 2016–2018 ja talousarvio 2016 toteuttavat Hämeen liiton strategiaa ja rakenne noudattaa vuodeksi 2014 uudistettua rakennetta. Kuntalain edellyttämä kolmen vuoden taloussuunnitelma sisältää tuloslaskelmaosan sekä investointi- ja rahoitusosan.

Maakuntahallitus hyväksyy valtuuston asettamiin tavoitteisiin ja hyväksymään talousarvioon perustuvan työohjel-

man, jossa se määrittelee operatiivisen toiminnan painopisteet vuodelle 2016 ja päättää operatiiviset tavoitteet vuoden 2016 toiminnalle, sekä päättää talousarvion käyttötalous 1 -tasoisena. Maakuntahallitus seuraa toiminta- ja taloussuunnitelman toteutumista vuoden aikana osavuositarkastuksella työohjelmatasolla. Maakuntavaltuustolle annetaan syysseminaarissa 2016 väliarvio valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen vaiheesta.

2. MAAKUNNAN KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

Suomen talouskasvu on jo neljättä peräkkäistä vuotta käytännössä pysähdyksissä, eikä ennusteiden mukaan kasvua

ole odotettavissa myöskään vuonna 2016. Julkinen sektori hakee keinoja kustannusten nousun katkaisemiseksi ja velkaantumisvauhdin hillitsemiseksi, johon yhtenä keinona haetaan ratkaisua rakenteiden uusimisella. Samalla kuitenkin pyritään tukemaan toimia, joilla voidaan päästä positiivisen kehittymisen uralle. Kansainvälisen, myös euroalueen, talouden kehitysnäkymät ovat kokonaisuutena selkeästi Suomen näkymiä positiivisemmat.

Kanta-Hämeen maakunnan yleinen kehitys on moneen muuhun Suomen maakuntaan verrattuna ollut viime vuosina kohtuullista. Maakunnan väkiluvun kasvu on nyt kuitenkin pysähtynyt, johon vaikuttaa erityisesti Suomen heikko talouden yleiskuva ja siihen yhdistettynä myös maakunnan vetovoiman hiipuminen. Talouden ja tuotannon voimakas rakennemuutos koettelee myös Kanta-Hämettä ja erityisesti Forssan seutua. Käsillä olevia haasteita ovat menestyminen kansainvälisessä ja kotimaisessa kilpailussa, väestön ikääntymisen aiheuttamat muutokset sekä maakunnan vetovoiman lisääminen muuttuneissa olosuhteissa. Maakunnan palvelurakennetta erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa tarkastellaan paitsi valtakunnallisten linjausten perusteella, myös oma-aloitteisesti.

Mahdollisesti toteutuvat merkittävät muutokset julkisen sektorin aluehallinnon organisoitumisessa Suomessa vaikuttavat myös maakuntien liittojen rooliin, tehtäviin ja aluejakoihin. Erityisesti sote-palveluiden toteutusmalli heijastuu myös maakunnalliseen toimintaan. Sipilän hallituksen tavoite itsehallintoalueiden muodostamisesta sote- ja mahdollisia muita

tehtäviä varten on tässä keskeinen muuttuja. Metropolihallinnon luominen nykyisen Uudenmaan alueelle on ainakin toistaiseksi jäänyt taka-alalle.

Kanta-Hämeen kehitys nojaa vahvasti hyvään logistiseen sijaintiin sekä maakuntaa halkovien kasvukäytävien hyödyntämiseen. Aluekehitysrahoituksen supistuessa on korostunut aiempaa selkeämpien maakunnallisten kehittämisen painopisteiden valinta ja uusien rahoituskanavien löytäminen. Hämeen vetovoiman eteen on tehtävä aktiivisesti systemaattista työtä, jotta maakunta pärjää kilpailussa asukkaista, yrityksistä, investoinneista ja matkailijoista, sekä niiden mukanaan tuomista työpaikoista.

Vuotta 2016 leimaa erityisesti sote-toimialalla tehtävät valtakunnalliset ratkaisut sekä aluehallinnon kehittämisen linjausten muodostuminen. Hämeen liitto pyrkii vaikuttamaan molempiin kokonaisuuksiin siten, että maakuntavaltuuston hyväksymät maakunnan linjaukset tulevat otetuksi huomioon ja tehtävät ratkaisut ovat maakunnan kehittymisen kannalta parhaita saavutettavissa olevia.

Tulevaisuutta ei voi tietää, siksi sitä on koko ajan tehtävä. Tulevaisuuden tekemisessä verkostoituminen ja toimiva yhteistyö ovat entistäkin tärkeämpiä, niin maakunnalle kuin Hämeen liitollekin.

3. MAAKUNNAN SUUNNITTELUJÄRJESTELMÄ

Hämeen liiton laatima maakuntasuunnitelma linjaa pitkän tähtäyksen strategiset tavoitteet. Maakuntaohjelmassa täs-

menetään ja konkretisoidaan lähivuosina tarvittavat toimenpiteet. Suunnittelukaudelle valmistellussa Häme-ohjelmassa nämä asiakirjat on yhdistetty samaan kokonaisuuteen. Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen liittojen tulevaisuustyö antaa osaltaan perustan yhteisten pidemmän aikavälisen tavoitteiden asettamiselle.

Maakunnan suunnittelujärjestelmää on uudistettu myös niin, että maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma ja maakunnan yhteistyöasiakirja on yhdistetty maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmaksi, jonka maakunnan yhteistyöryhmä (MYR) hyväksyy. Se kattaa sekä kansallisen että EU-rahoituksen suuntaamisen. Ensimmäinen maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma on hyväksytty kahdeksi vuodeksi syksyllä 2014 ja sitä päivitetään syksyllä 2015.

Maakuntakaava määrittelee Kanta-Hämeen maankäytön kehittämisen suuntaviivat. Suunnittelujaksolla tullaan toteuttamaan maakuntakaavan kokonaisuudistus.

4. HÄMEEN LIITON STRATEGIA JA TOIMINTA

Hämeen liitto on kansanvaltaiseen päätöksentekoon ankkuroitua strateginen asiantuntija- ja palveluorganisaatio, joka jäsentää alueen kehittämistahdon, kokoaa toteuttamisvoimaa ja vaikuttaa aktiivisesti maakunnan menestymiseksi tiiviissä vuorovaikutuksessa kotimaisten ja kansainvälisten kumppaneidensa kanssa. Maakunnan kolminapaisuus ja kehittämisvoiman tietty hajanaisuus korostavat liiton kokoavaa ja yhteen sovittavaa roolia.

Hämeen liiton strategia uudistettiin vuonna 2014. Strategia valmisteltiin liiton luottamushenkilöiden ja henkilöstön yhteistyönä tiiviissä vuorovaikutuksessa keskeisten sidosryhmien kanssa. Se luo perustan ja viitekehyksen liiton toiminnan suuntaamiselle ja kehittämiselle.

Vuosittaiset toiminta- ja taloussuunnitelmat sekä työohjelma ovat keskeisimmät strategian toimeenpanon ja seurannan välineet. Ne laaditaan strategian rakenteen ja otsikoinnin mukaisesti.

HÄMEEN LIITON TOIMINNAN STRATEGIAPERUSTA

Missio 2020

Hämeen liitto toimii siten, että ihmiset tahtovat ja voivat tehdä työtä, asua ja viihtyä Hämeessä.

Visio 2020

Hämäläisten hyväksi
– Hämeen parasta
kehittämistä!

Strategiset päämäärät

1. Maakunnan yhteisen tahdon luominen
2. Vaikuttava edunvalvonta ja toteuttamisvoima
3. Ajantasainen ja mahdollistava maakunta-kaavoitus sekä liikennejärjestelmäsuunnittelu
4. Maakunnan vahvistuva vetovoima ja kansainvälisyys
5. Korkeakoulu yhteydet ja Kesäyliopiston osaaminen vahvemmin käyttöön

Arvot

Tulevaisuus, Yhteistyö, Tasapuolisuus, Asiantuntemus

LIITON VIRASTON TOIMINNAN JA HENKILÖSTÖN ORGANISOITUMINEN

Maakuntajohtaja Timo Reina

- Strategiaprosessi ja yleisjohto
- Edunvalvonta ja yhteistyö
- Kunta- ja aluehallinnon uudistaminen
- Maakuntien yhteistoiminta
- Henkilöstön ja organisaation kehittäminen

ELINVOIMA

Matti Lipsanen, kehittämisjohtaja

- Aluekehittämisen strategiatyö
- Aluekehittämisen ohjelmatyö
- Maakunnan kehittämisraha
- Aluekehittämishankkeet
- Maakunnallinen osaamis- ja koulutusyhteistyö
- Maakunnallinen elinkeino-yhteistyö
- Tilastot ja tietopalvelut
- Maakunnan vetovoima ja markkinointi
- Kansainväliset asiat
- Alueiden kehittämiseen liittyvät yhteistyöelimet ja -verkostot

TOIMINTAYMPÄRISTÖT

Heikki Pusa, suunnittelujohtaja

- Alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittäminen
- Maakuntakaava
- Liikennejärjestelmäsuunnitelma
- Liikenne- ja infrahankkeet
- Luonnonvarat ja ympäristö
- Maankäyttö ja fyysinen ympäristö
- Luonnonsuojelu- ja kulttuuriympäristöt
- Asuminen
- Yhdyskuntateknikka, energiahuolto sekä vesi- ja jätehuolto
- Tietoliikenne
- Virkistysalueyhdistys
- Vanajavesisäätiö-yhteistyö
- Liiton toimitilapalvelut

YHTEYSPALVELUT

Jouko Ylipaavalniemi, yhteysjohtaja

- Sidosryhmäyhteistyö ja yleinen edunvalvonta
- Viestintä
- Maakunnallinen palvelu- ja hallintoyhteistyö
- Hankemaksatukset ja -tarkastukset
- Kulttuuri- ja kotiseututoiminta
- Luottamushenkilöstöhallinto
- Taloushallinto
- Henkilöstöasiat
- Asiakirjahallinto
- Toimistopalvelut
- Tietohallinto

KESÄYLIOPISTO

Hilma Lehtonen, vs. rehtori

- Avoimen yliopisto opetuksen järjestäminen
- Ammatillissivistävän ja vapaan sivistystyön koulutuksen järjestäminen
- Kehittämisen ja palvelutoiminta
- Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Pysyvät vastualueiden yhteiset tiimit

Hanketiimi

Kansainvälisten asioiden tiimi

Tulevaisuustiimi

Viestintätiimi

5. LUOTTAMUSHENKILÖHALLINTO

5.1. Maakuntavaltuuston toiminta

Hämeen liiton ylintä päätösvaltaa käyttää 54-jäseninen maakuntavaltuusto. Maakuntavaltuutetut ja varavaltuutetut ovat omien kuntiensä kunnanvaltuuston jäseniä. Jäsenkuntien edustajainkokous valitsi syksyn 2012 kunnallisvaalien tulokseen perustuen maakuntavaltuustoon jäsenkuntia edustavat jäsenet ja heille henkilökohtaiset varajäsenet kunnallisvaalikaudelle 2013–2016.

Maakuntavaltuuston keskeinen tehtävä on päättää maakunnan kehittämistä ohjaavista strategisista linjauksista, suunnitelmista, toimenpideohjelmista ja maankäytön alueellisista suunnitelmista. Maakuntavaltuusto käsittelee ja hyväksyy vuosittain liiton ja kesäyliopiston toiminta- ja taloussuunnitelman sekä talousarvion ja ohjaa resurssien kohdentamista asettamalla talousarviovuoden toiminnalle tavoitteet. Valtuusto hyväksyy tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen, jossa raportoidaan valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutuminen.

5.2. Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunta vastaa liiton hallinnon ja talouden tarkastuksesta ja sen järjestämisestä. Tarkastuslautakunta arvioi valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen ja seuraa, että kuntayhtymän tilintarkastus toteutetaan hyvän kunnallisen tilintarkastustavan edellyttämällä tavalla.

Maakuntavaltuusto valitsi tarkastuslautakunnan toimikaudekseen valtuustokauden ensimmäisessä kokouksessa keväällä 2013. Tarkastuslautakuntaan kuuluu neljä jäsentä, joista puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat maakuntavaltuuston jäseniä.

Tilintarkastusta toimittavaksi yhteisöksi on valtuustokaudelle 2013–2016 valittu BDO Oy.

5.3 Maakuntahallituksen toiminta

Maakuntavaltuusto valitsi keväällä 2013 jäsenet yksitoistajäseniseen maakuntahallitukseen. Jäsenet valittiin maakunnan kolmelta seutukunnalta seutukuntien vuoden 2012 lopun väestömäärien suhteessa. Maakuntahallituksen muodostamisessa noudatettiin syksyn 2012 kunnallisvaalien poliittista äänijakaumaa maakunnassa. Hallituksen toimikausi on sama kuin valtuuston toimikausi.

Maakuntahallitus valvoo kuntayhtymän etua, edustaa kuntayhtymää ja tekee sen puolesta sopimukset. Maakuntahallituksen tehtävänä on valmistella ja tehdä esitykset val-

tuustolle keskeisistä strategisista suunnitelmista ja asiakirjoista, liiton toiminta- ja taloussuunnitelmasta ja talousarviosta sekä muista valtuuston käsiteltäväksi menevistä asioista.

Lisäksi maakuntahallitus vastaa valtuuston päätösten täytäntöönpanosta.

Maakuntavaltuuston asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi maakuntahallitus antaa toimintalinjaukset ja asettaa tavoitteet liiton operatiiviselle toiminnalle ja kesäyliopistolle. Maakuntahallitus seuraa asetettujen tavoitteiden toteutumista kolmannesvuosittain osavuositarkastuksissa.

Maakuntahallitus hyväksyy vuosittain laadittavan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman ja käsittelee liiton osalta kehittämishankkeille Euroopan aluekehitysrahaston varoista myönnettäväksi tulevat kehittämistuet.

6. HÄMEEN KESÄYLIOPISTO

Lukuvuosi 2016 on Hämeen kesäyliopiston 45. toimikausi. Kesäyliopisto on maakunnallinen Hämeen liiton organisaatiossa toimiva ja kuntayhtymän ylläpitämä vapaan sivistystyön ympäri vuoden toimiva oppilaitos. Kesäyliopiston olemassaolon, vaikuttavuuden ja kehittymisen edellytys on ajassa kiinni oleva, ensisijaisesti Kanta-Hämeen maakunnan aikuisväestön osaamis- ja sivistystarpeisiin vastaava koulutustarjonta.

Kesäyliopistotoimintaa tukevat Kanta-Hämeen 11 kuntaa. Lisäksi kesäyliopisto saa vapaan sivistystyön lain (632/1998) mukaista valtionosuutta. Suurin osa toimintarahoituksesta koostuu opiskelijoiden kurssimaksuista.

Hämeen kesäyliopiston ydintehtävänä on kumppanuuksiin ja verkostoihin perustuvan avoimen yliopisto-opetuksen järjestäminen eli toimiminen ”maakunnan avoimena yliopistona”. Yhteistyöyliopistot tuottavat avoimen yliopisto-opetuksen palvelut (opetuksen sisältö, yliopistojen opiskelijahallinto, vastaavuus, osittain opettajat) ja kesäyliopisto järjestää opetuksen (osittain opettajarekrytointi, opiskelijat, rahoitus, tilat, materiaali, neuvonta, tuutorointi, ohjaus ja muu tuki).

Kesäyliopiston ohjelmassa on avoimen yliopisto-opetuksen lisäksi työelämässä tarvittavia taitoja ja osaamista kehittävää omaehtoista koulutusta sekä muuta vapaan sivistystyön lain mukaista koulutusta. Ylläpitämisluvan mukaisesti lukuvuoden 2016 koulutustarjonnassa painottuvat yhteiskunnalliset aineet, hallinnon ala, humanistinen ja kasvatustieteiden ala sekä sosiaali- ja terveysala.

Toimimme alueella, jossa ei ole omaa tiedeyliopistoa. Näin ollen kesäyliopistolla on erityistä merkitystä maakunnan avoimen korkeakouluopetuksen tarjoajana ja mahdollistajana sekä osaamistason nostajana.

B. HÄMEEN LIITON TOIMINTA JA TAVOITTEET TALOUS-ARVIOVUODELLE 2016 SEKÄ SUUNNITELMAVUOSILLE 2017–2018

1. MAAKUNNAN YHTEISEN TAHDON LUOMINEN

Hämeen liitto:

1.1. Toteuttaa aktiivisesti Häme-ohjelmaa huolehtien erityisesti siitä, että muodostuu riittävän suuria, vaikuttavia kehittämisen kokonaisuuksia. Häme-ohjelmassa tehtyjä valintoja syvennetään yhdessä maakunnan toimijoiden ja erityisesti yritysten kanssa Kanta-Hämeen älykkään erikoistumisen strategiaksi ja rakennemuutoksiin varautumissuunnitelmaksi.

Hankekokonaisuuksien taakse kootaan voimavarat kunnista, maakunnasta, valtiolta, Euroopan unionista sekä yrityksistä. Erityisesti kansainvälisiä rahoituslähteitä hyödynnetään. Hallituksen kärkihankkeiden toteuttamiseen hakeudutaan mukaan.

Mittari / seurantatapa 2016:

- Häme-ohjelman toimenpanosuunnitelma ja seurantaraportti, Häme-ohjelmaa toteuttavien hankkeiden määrä, laatu ja koko (seurataan hanketyökalun avulla)
- Häme-ohjelmaa toteutetaan vuosittain vähintään kolmella hankkeella, jotka rahoitetaan muutoin kuin kansallisella rakennerahasto-ohjelmalla
- Maakuntavaltuusto käsittelee Kanta-Hämeen älykkään erikoistumisen strategian 2016, seurataan valintojen kautta kanavoituvaa hankerahoitusta

1.2. Vahvistaa yhteistyötä ja verkostoja Kanta-Hämeessä, Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueella, kasvukäytävillä, muiden naapurimaakuntien kanssa sekä kansainvälisesti.

Mittari / seurantatapa 2016:

- Suomen kasvukäytävälle (HHT) valmistellaan yhteistyössä kasvukäytäväsopimus
- Hämeen liitto toimii Helsinki–Forssa–Pori -yhteistyön vetäjänä 2016
- Hämeen liitto toimii Etelä-Suomen yhteistoiminta-

alueen vetäjänä 2016

- Hämeen liiton toimii Itämeren alueen maakuntahallintojen verkostossa (BSSSC) yhdessä puheenjohtajana toimivan Uudenmaan liiton kanssa. BSSSC:n konferenssi järjestetään syksyllä 2016 Hämeenlinnassa.
- HämePro toimii aktiivisesti ja kokoontuu vähintään kahdesti

2. VAIKUTTAVA EDUNVALVONTA JA TOTEUTTAMISVOIMA

Hämeen liitto:

2.1. Toimii maakuntavaltuuston toukokuussa 2014 hyväksymien Kanta-Hämeen kärkiasiat 2014+-tavoitteiden huomioon ottamiseksi maan hallitusohjelmaa täydentävissä toimintasuunnitelmissa ja hallitusohjelmaa seuraavissa linjauksissa sekä vuosittaisissa valtion talousarvioissa.

Mittari / seurantatapa 2016:

- Maakunnan edunvalvontaverkosto toimii säännöllisesti ja aktiivisesti
- Maakunnan tavoitteet on tehty tunnetuksi hallitusohjelman toimintasuunnitelman ja muiden valtakunnallisten suunnitelmien ja linjausten valmistelijoille

2.2. Ohjaa yhteisen näkemyksen muodostamista

Kanta-Hämeen asemoinnissa aluehallinnon uudistamisessa ja vaikuttaa aluehallinnon uudistamisen valmisteluun siten, että siinä vahvistetaan aluelähtöisen, kansanvaltaisen hallinnon tehtäviä ja voimavaroja ja että maakunnallisten jaotusten mahdollisissa muutoksissa Kanta-Hämeen maakunnan alue pidetään samassa kokonaisuudessa.

Mittari / seurantatapa 2016:

- Maakunnan näkemys on yhteinen ja oikea-aikaisesti aluehallinnon uudistamisen valmisteluprosessissa huomioon otettavissa

- Aluehallinnon uudistamista koskevat kysymykset ovat maakuntavaltuuston ja -hallituksen linjattavana

2.3. Kanta-Hämeen maakunnallista sote III –hanketta on jatkettu sekä syvennetty ja hankkeessa tehtyä valmistelutyötä on viety edunvalvonnallisesti eteenpäin siten, että valtakunnallinen sote-ratkaisu mahdollistaa maakunnallisen suunnitelman toteuttamisen.

Mittari / seurantatapa 2016:

- Maakunnalla on yhteinen näkemys sote-uudistuksen toteuttamiseksi Kanta-Hämeessä
- Sote-uudistuksen maakunnallinen valmistelu on edennyt ripeästi ja se on otettu huomioon valtakunnallista ratkaisua tehtäessä

3. AJANTASAINEN MAAKUNTAKAAVOITUS SEKÄ LIIKENNEJÄRJESTELMÄSUUNNITTELU

Hämeen liitto:

3.1. Valmistele kokonaisuusmaakuntakaavaa, jolla uudistetaan nykyiset kokonais- ja vaihemaakuntakaavat.

Mittari / seurantatapa 2016:

- Maakuntakaavan valmistelu etenee suunnitellussa aikataulussa hyvässä yhteistyössä maakunnan kehitykseen vaikuttavien yhteistyötahojen kanssa
- Laaditaan maakuntavaltuuston kevätkokouksen käsiteltäväksi maakunnan kestävää aluerakennetta linjaava rakennetarkastelu
- Viedään eteenpäin maakuntakaavan kokonaisuudistusta siten, että valmisteluaineisto ja kaavaluonnos voidaan asettaa nähtäville syksyllä 2016
- Edistetään maakuntakaavan toteutumista ja laaditaan maakuntavaltuuston käsittelyyn maakuntakaavan toteutumisesta kuvaava seurantaraportti

3.2. Edistää liikennejärjestelmän palvelutasoa ja liikennehankkeiden toteutumista kasvu- ja kehi-

tyskäytäviin perustuen, maakuntaa tasapuolisesti kehittäen. Vastataan Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelma -työryhmän asioiden valmistelusta, liikennejärjestelmäsuunnitelman toteuttamisen seurannasta ja raportoinnista.

Mittari / seurantatapa 2016:

- Liikennejärjestelmäsuunnitelman ja sen pohjalta solmitun aiesopimuksen toimenpiteiden toteutuminen
- Suomen kasvukäytävän (HHT), Helsinki–Forssa–Pori-kehityskäytävän ja itä–länsi suuntaisten yhteyksien kehittämisen ohjelmointi, toimenpiteiden jäsentyminen ja eteneminen

4. MAAKUNNAN VAHVISTUVA VETOVOIMA JA KANSAINVÄLISYYS

Hämeen liitto:

4.1. Kokoa yhdessä muiden toimijoiden kanssa maakunnan vetovoiman ja matkailun kehittämisen kärjet ja toimintatavan.

Mittari / seurantatapa 2016:

- Vetovoiman ja matkailun yhteinen toimintatapa on rakennettu ja resursoitu tarvittaessa Hämeen liittoa yhteisenä alustana hyödyntäen

4.2. Hämeen liitto toimii vuonna 2017 100 vuotta täyttävän itsenäisen Suomen juhluvuoden tapahtumien koordinoijana maakunnassa. Työ on aloitettu loppuvuoden 2015 aikana ja jatkuu vuoden 2017 loppuun saakka.

Mittari / seurantatapa 2016:

- Liitto toimii maakunnallisen Suomi 100 -juhlavuoden tapahtumien koordinaattorina ja kuntien edustajista koostuva maakunnallinen Suomi 100 -alueverkosto on saatu toimimaan
- Kanta-Hämeen alueen juhluvuoden 2017 tapahtumista on suunnitelma ja niiden valmistelu on käynnissä

5. KESÄYLIOPISTON OSAAMINEN VAHVEMMIN KÄYTTÖÖN

Hämeen Kesäyliopisto:

5.1. Monipuolisen ja asiakaslähtöisen koulutuksen tuottaminen ja kesäyliopistotoiminnan kehittäminen vapaan sivistystyön lainsäädännön ja ylläpitämisluvan mukaisesti. Kesäyliopiston asiantuntemusta ja verkostoja hyödynnetään Hämeen liiton toiminnassa ja maakunnan kehittämisessä vahvemmin.

Mittarit / seurantatapa 2016:

- Kesäyliopiston koulutustarjonnan määrällinen ja laadullinen raportti: koulutustoiminnan kysyntä, tehokkuus ja taloudellisuus, voimavarat ja asiakastyytyväisyys (taulukko 1)
- Kesäyliopiston päivitetyn strategian mukainen toiminnan suuntaaminen
- Avoimen ammattikorkeakoulutoiminnan kanssa kehitetään edelleen yhteistyötä ja yhteisiä toiminnan muotoja
- Kesäyliopiston viestinnän ja markkinoinnin kehittäminen

6. HÄMEEN LIITON VOIMAVARAT

Hämeen liitto:

6. Kehittää ja painottaa toimintaansa muuttuvan toimintaympäristön, maakunnan tarpeiden ja säädosperustan mukaisesti ja huolehtii siitä, että liitossa on hyvä ja tunnustettu asiantuntemus, joka yhdessä työyhteisön toimintakyvyn ja toimivan yhteistyön kanssa mahdollistaa liiton tehtävien tuloksellisen hoitamisen.

Mittarit / seurantatapa 2016:

- Hämeen liitto on asiantuntijoita houkutteleva työpaikka
- Hyväksytyt henkilöstöstrategian toimeenpano on jatkunut
- Asiantuntemus on ajantasaista – koulutus, rekrytointi ja toimenkuvat vastaavat muuttuviin tarpeisiin
- Kuntalain uudistuksen edellyttämät muutokset liiton sääntöihin ja sopimuksiin sekä toimintaan on valmisteltu päätettäväksi siten, että ne voidaan saattaa voimaan viimeistään 31.5.2017

Taulukko 1. Kesäyliopiston koulutustoiminnan mittarit TA 2016 ja TS 2017–2018 ja vertailu vuoden 2015 talousarvioon ja vuoden 2014 toteutumaan.

KESÄYLIOPISTOTOIMINTA - tavoitteet ja mittarit	tp 2014 toteutuma	TA 2015 tavoite	TA 2016 tavoite	TS 2017	TS 2018	Muutos % 2015-2016
KOULUTUSTOIMINNAN KYSYNTÄ						
Kurssien lukumäärä (lähiopetus ja muut)	251	190	210	200	200	+ 10,5
Opetustunnit	5436	5300	5300	5200	5200	+/- 0
Opiskelijatunnit	83374	78000	78000	77000	76500	+/- 0
Opiskelijamäärä (netto opiskelijamäärä)	3571	3650	3600	3550	3400	- 1,4
Osallistumismäärä (brutto opiskelijamäärä)	5881	6000	6000	6000	6000	+/- 0
TEHOKKUUS JA TALOUDELLISUUS						
Opetustunnin hinta €	211,5	217,8	217	215,0	215,0	- 0,4
Koulutustoiminnan menot/opiskelijatunti €	10,8	11,1	11,2	11,3	11,3	+ 0,9
Maksutulot/opiskelija €	193,3	188,2	192,1	190,0	190,0	+ 2,1
Toimintakulut/osanottaja €	196,6	192,8	193,8	192,0	192,0	+ 0,5
VOIMAVARAT						
Henkilökunnan työvuodet (toimisto)	5,8	7	7	7,1	7,2	+ 0,0
Opetushenkilökunnan lukumäärä kpl	423	420	420	420	420	+ 0,0
ASIAKASTYTYTYVÄISYYS						
Koulutuksen arviointi, toiminnan laatu	4,35/5	4,15/5,0	4,15/5,0	4,15/5,0	4,15/5,0	+0,0

C. TALOUSARVIO PERUSTELUINEEN VUODELLE 2016 JA TALOUSSUUNNITELMA VUOSILLE 2017–2018

1. TALOUSARVION YLEISPERUSTELUT JA SITOVUUSASTE

Hämeen liiton talousarvio laaditaan kuntalain ja kirjanpitolain edellyttämällä tavalla. Toimintasuunnitelmassa esitetään toiminnalliset tavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi osoitetut henkilöstö- ja talousresurssit. Kuntalain mukaan kuntayhtymän toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota, johon on sisällytettävä käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Talousarvion ja siihen tehtävät muutokset päättää valtuusto.

Käyttötalousosassa maakuntavaltuusto hyväksyy sitovasti toimintakatteen seuraaville tulosalueille:

- Luottamushenkilöhallinto (valtuusto, tarkastuslautakunta ja hallitus)
- Hämeen liiton operatiivinen toiminta
- Projektit
- Kesäyliopiston johtokunta
- Kesäyliopistotoiminta.

Hämeen liiton hallinnoimat projektit tukevat liiton tavoitteiden saavuttamista. Niiden talousarviot yhteensä esitetään erikseen ulkopuolisen rahoituksen ja projektikohtaisen talousseurannan vuoksi.

2. TALOUSARVIO VUODELLE 2016

Hämeen liiton toiminnan taloudellisen perustan muodostavat jäsenkuntien maksut liitolle. Maakuntahallitus linjasi kokouksissaan 15.6.2015 ja 15.9.2015, että talousarvion valmistelun lähtökohdaksi otetaan jäsenkuntien maksuosuuksien 1,0 %:n suuruinen korotus vuodelle 2016 aiemman suunnitelman mukaisen 2 %:n sijaan. Tämä taloudellinen resursipohja asettaa osaltaan raamit Hämeen liiton toiminnalle ja sille asetettaville tavoitteille.

2.1. Käyttötalousosa

Käyttötalousosan toimintatuotoissa jäsenkuntien maksuosuudet vuonna 2016 ovat yhteensä 2 183 500 €. Maksuosuuksien korotus 1,0 %:lla vuodesta 2015 merkitsee yhteensä

21 650 €:n lisäystä Hämeen liiton toiminnan rahoitukseen vuonna 2016. Kuntien maksut käytetään luottamushenkilöhallinnon, operatiivisen toiminnan, kesäyliopiston johtokunnan ja kesäyliopistotoiminnan rahoittamiseen. Projektitoiminta rahoitetaan pääasiassa ulkopuolisella projektirahoituksella. Pääosa maksuosuuksien kasvusta kuluu kunta-alan palkkasopimuksilla vuodeksi 2016 sovittujen palkkaratkaisujen ja maakunnallisen Suomi 100 -juhlavuoden tehtävien kustannusten kattamiseen.

Kuntakuntaokohtaiset jäsenmaksut määräytyvät verovuoden 2014 kunnallis- ja yhteisöverokertymien suhteen mukaisesti. Jäsenkuntien maksuosuudet vuodelle 2016 -taulukko on sivulla 19. Taloussuunnitelmavuosina 2017 ja 2018 maksuosuuksia on suunniteltu korotettavaksi 1,5 %:lla ja 2,0 %:lla, mutta yleinen kuntatalouden kehittyminen, erityisesti jäsenkunnissa, sekä liiton tehtävissä mahdollisesti tapahtuvat muutokset voivat johtaa suunniteltujen korotuksien muuttumiseen. Hämeen liiton tavoitteena on, että jäsenkuntien maksuosuuksien kasvu pidetään jatkossakin kuntatalouden yleistä menokehitystä maltillisempänä.

Käyttötalousosan yksityiskohtaiset perustelut

Luottamushenkilöhallinto

Luottamushenkilöhallinto sisältää maakuntavaltuuston, tarkastuslautakunnan ja maakuntahallituksen toimintatuotot ja -kulut. Talousarviossa on varauduttu luottamushenkilöiden kokous- ja vuosipalkkioiden, matkakorvausten, ansionmenetykskorvausten sekä muiden kokouskustannusten maksamiseen.

Maakuntavaltuusto kokoontuu vuonna 2016 kahteen varsinaiseen kokoukseen, joiden lisäksi varaudutaan yhden valtuustoseminaarin kustannuksiin.

Tarkastuslautakunta varautuu pitämään viisi kokousta ja tekemään yhden opinto-/seminaarimatkan. Lisäksi varaudutaan sopimuksen mukaisiin tilintarkastuspalkkioihin sekä lautakunnan jäsenten ajankohtaiskoulutukseen.

Maakuntahallituksen osalta talousarviossa on varauduttu 11 kokouskertaan vuonna 2016. Lisäksi on varauduttu Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen hallitusten yhteiseen työseminaariin sekä hallituksen seminaaripäivään.

Luottamushenkilöhallinnon toimintakuluihin vuodelle 2016 on varattu yhteensä 131 800 € ja vastaavasti myös toimintatuottoja (jäsenkuntien jäsenmaksuja) on 131 800 €.

Operatiivinen toiminta

Liiton operatiivinen toiminta on organisoitu kolmelle vastuualueelle:

- Elinvoima,
- Toimintaympäristöt ja
- Yhteyspalvelut.

Vastuualueiden määrärahat ovat yhteisiä. Myös toiminnallisesti tavoitteiden saavuttamiseksi liiton virastossa tehtävä työ ylittää merkittävässä määrin vastuualueiden rajat. Operatiivisen toiminnan toimintakuluihin vuodelle 2016 on varattu yhteensä 1 925 339 €.

Henkilöstökulut 1 262 269 € muodostavat 65,6 % operatiivisen toiminnan kuluista. Operatiivisen toiminnan vuoden 2016 kuluihin sisältyy kahdeksantoista vakituisen henkilön palkkarahat. Vakituisen henkilöstön määrä ei suunnitelman mukaan kasva vuonna 2016, mutta asiantuntijuuden vahvistamiselle erityisesti liikennesuunnittelun alalla olisi tarvetta. Palkkojen osalta on varauduttu vain pieniin sopimusten mukaisiin korotuksiin vuonna 2016.

Muissa kuin selkeästi projektiluonteisissa tehtävissä pyritään vakituisiin palvelussuhteisiin ja sitä kautta asiantuntumuksen kertymiseen Hämeen liittoon. Kuitenkin tiettyjä kapea-alaisen erikoisasiantuntemuksen lisätarpeita varaudutaan täyttämään asiantuntijapalveluiden ostamisella. Ulkopuolisen asiantuntijuuden hankkimisessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä liiton yhteistyökumppaneiden ja naapurimaakuntien, erityisesti yhteistoiminta-

alueen maakuntien kanssa, jolloin saavutettava etu on usein molemminpuolista.

Palvelujen ostoihin on varattu 448 600 € ja niiden osuus on 23,3 % operatiivisen toiminnan toimintakuluista. Palveluiden ostoihin sisältyvät muun muassa asiantuntija- ja konsulttipalvelusten hankinnat, ICT-palveluiden osto, talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden osto, painatusten ja ilmoitusten kustannukset, posti- ja telepalvelut, puhtaanapito, rakennusten ja koneiden kunnossapito sekä liiton yhteistoimintaosuuksien rahoitus.

Asiantuntijapalvelujen hankkimista varten on varattu 132 000 €. Tällä summalla hankitaan mm. maakuntakaavan taustaselvityksiä, viestintäpalveluita ja muuta erityisasiantuntemusta. Yhteistoimintaosuuksiin on varattu 49 000 €, josta maksetaan Helsingin EU-toimiston kustannusten korvaamisen Brysselissä, Suomen Kuntaliitto ry:n palvelumaksu ja muut jäsenyysmaksut, joita ovat Suomen Kotiseutuliitto ry:n, Hämeen Kauppakamarin, Riihimäen–Hyvinkään kauppakamarin, Suomen Tieyhdistys ry:n, Pro Rautatien, Pro Ysitien sekä Suomen Kylätoiminta ry:n jäsenmaksut. Muissa toimintakuluissa on huomioitu BSSC:n vuosikokouksen järjestämisestä aiheutuvat kulut.

Hämeen liitto omistaa liiton toimiston käytössä olevat 792,5 neliön toimitilat ja Kesäyliopiston käytössä olevat 104 neliön toimitilat. Kesäyliopiston Hämeenlinnan Verkatehtaalla sijaitsevat luokkatilat ovat vuokratiloja. Liiton käytössä olevien tilojen yhtiövastikkeet nousivat yhtiössä tehtyjen parannusinvestointien ja yhtiöjärjestyksen muutoksen myötä. Toimitilojen vastikkeisiin on varauduttu 52 000 euron määrärahalta ja koneiden ja laitteiden vuokriin 24 000 eurolla. Kesäyliopiston toimitilan yhtiövastikkeet sisältyvät Kesäyliopiston talousarvioon.

Operatiivisen toiminnan toimintatuotot ovat yhteensä 1 907 500 €, josta jäsenkuntien maksuosuudet, yhteensä 1 869 600 € muodostavat 98,0 %. Operatiivisen toiminnan toimintakate on -17 839 €.

Liiton omat projektit

Hämeen liitto voi itse toteuttaa Hämeen liiton strategian mukaisia projekteja, jotka edistävät maakunnan kehittämiseksi asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Vuonna 2016 liiton hallinnoimana toimii jo tehtyjen päätösten mukaan osan vuotta yksi projekti.

Lisäksi talousarviossa on projekteina käsitelty maakunnallisen Sote III -hankkeen jatkamisen aiheuttamat kustannukset ja tuotot sekä Suomi 100 -juhlavuoden koordinoitujen hoitamisesta aiheutuvat kustannukset ja tuotot. Sote III -hanke edellyttää lisähenkilöresurssin palkkaamista määrääjäksi, Suomi 100 -juhlavuoden tarvitsemat henkilöresurssit varaudutaan lähtökohtaisesti irrottamaan tarkoitukseen sisäisin järjestelyin.

Projektien menot katetaan erillisellä projektirahoituksella eikä projekteilla ole vaikutusta jäsenkuntien maksuosuuksiin. Projektien toteuttaminen edellyttää kuitenkin liitolta hyvää maksuvalmiutta, koska rahoitus on useimmissa tapauksissa hyvin jälkikäteistä. Projektien toimintatuotot ja -kulut vuonna 2016 ovat yhteensä 210 925 € ja toimintakate on 0 euroa.

Hämeen kesäyliopisto

Kesäyliopiston talousarviossa kuntien maksuosuuksia on korotettu 1,0 %:lla vuodesta 2015. Kurssimaksujen korotustarve vuodelle 2016 on noin 4 %.

Vuoden 2016 talousarviossa kesäyliopistotoiminnan tulot ovat 1 169 400 euroa (+2,1 %) ja menot 1 169 400 euroa (+1,3 %). Toimintakate on 0 €.

Kesäyliopiston toimintatuotoista opiskelijoilta kerättävät maksutulot muodostavat merkittävimmän osan, eli 61 % (kesäyliopistoissa keskimäärin 48,6 %) ja valtionosuus ja muut tuet muodostavat 22 % (kesäyliopistoissa n. 31 %). Valtionosuuden on arvioitu säilyvän vuoden 2015 tasolla. Leikkaukset kohdistuvat kesäyliopistojen osalta vuonna 2016 valtionavustusten poistamiseen. Jäsenkuntien maksuosuudet kaikista tuloista ovat 15 %:n tasolla.

Henkilöstökulujen osuus kesäyliopistotoiminnan toimintamenoista on 51 % edellisvuoden 2015 tapaan. Välittömien opetuskulujen eli kouluttajien palkkojen, asiantuntijakorvauksen (kouluttajat), matka- sekä majoituskustannusten ja koulutusten järjestelymenojen osuus menoista on 44 % (43 % v. 2015).

Kesäyliopistotoiminnan henkilöresursseina ovat toimiston kuuden vakinaisen opetuksen suunnittelusta ja kurssijärjestelyistä vastaavan henkilön, yhden 50 % työajalla olevan koulutusasiantuntijan ja noin 420 kouluttajan työpanos.

Vuokramenot koostuvat pääasiassa kesäyliopiston koulutustiloista Verkatehtaalla. Opetus keskitetään edelleen omiin tiloihin, mutta lisätiloja vuokrataan tarpeen mukaan muilta Verkatehtaan toimijoilta, lähinnä Vanajaveden opistolta ja Suomen Yrittäjäopistolta. Kesäyliopisto käyttää tarpeen tullen myös Seminaarin koulun auditoriota ja eri hotellien koulutustiloja.

Kesäyliopistotoiminnan vuoden 2016 toimintakate on 0 euroa.

2.2. Investointiosa

Investointiosassa ei esitetä tehtäväksi uusia varauksia.

2.3. Rahoitusosa

Toiminnan ja investointien rahavirran ja rahoituksen yhteen laskeminen osoittaa kuntayhtymän rahavirtojen muutoksen. Rahoitusosassa ei ole sitovia määrärahoja. Rahavarojen muutos on -13 939 €.

2.4. Tuloslaskelma

Vuodelle 2016 laaditussa talousarviossa toimintatuottoja on laskettu kertyvän yhteensä 3 431 225 €. Toimintatuotoista 63,6 % on jäsenkuntien maksuosuuksia, joita on laskettu kannettavan yhteensä 2 183 500 €. Tukien ja avustusten osuus toimintatuotoista on 460 925 € (13,4 %) ja maksutulojen osuus 715 000 € (20,8 %).

Talousarvion mukaiset vuoden 2016 toimintakulut ovat 3 449 064 €. Toimintakuluista henkilöstökulujen osuus on 2 086 919 € eli 60,5 %. Henkilöstökuluihin sisältyvät henkilökunnan palkkojen ja sivukulujen lisäksi luottamushenkilöiden palkkiot sivukuluineen sekä kesäyliopiston luennoitsijoiden palkkiot sivukuluineen. Palvelujen ostojen osuus on 1 022 701 € eli 29,7 % toimintakuluista.

Vuoden 2016 tuloslaskelmassa toimintatuottojen ja -kulujen erotus, toimintakate, on -17 839 € ja rahoitustuottojen ja -kulujen jälkeen vuosikate on -13 939 €. Vuoden 2016 tilikauden tulokseksi tulee suunnitelman mukaan -22 536 € ja poistoerojen muutosten sekä tutkimus- ja kehittämisrahas-
tosta tehtävien tuloutusten jälkeen vuosi 2016 päätty talousarviossa 16 euron ylijäämään.

TALOUSARVIOTAULUKOT VUODELLE 2016 JA SUUNNITELMAVUOSILLE 2017–2018

Käyttötalousosa

	TP 2014, euroa	TA 2015, euroa	Talousarvio 2016, euroa	Muutos-% TA 2015- TA 2016	TS 2017, euroa	TS 2018, euroa
LIITON TOIMISTO						
Luottamushenkilöhallinto						
Toimintatulot	137 100	134 300	131 800	-1,9	133 800	136 500
Toimintamenot	119 022	134 300	131 800	-1,9	133 800	136 500
Toimintakate	18 078	0	0		0	0
Operatiivinen toiminta						
Toimintatulot	1 862 159	1 863 500	1 907 500	2,4	1 919 200	1 948 100
Toimintamenot	1 812 800	1 878 500	1 925 339	2,5	1 930 954	1 956 567
Toimintakate	49 359	-15 000	-17 839	18,9	-11 754	-8 467
Projektit						
Toimintatulot	285 683	177 025	210 925	19,1	7 000	7 000
Toimintamenot	285 683	177 025	210 925	19,1	7 000	7 000
Toimintakate	0	0	0		0	0
KESÄYLIOPISTO						
Kesäyliopiston johtokunta						
Toimintatulot	12 300	12 450	11 600	-6,8	11 700	11 900
Toimintamenot	6 833	12 450	11 600	-6,8	11 700	11 900
Toimintakate	5 467	0	0		0	0
Kesäyliopistotoiminta						
Toimintatulot	1 162 189	1 145 300	1 169 400	2,1	1 165 100	1 156 900
Toimintamenot	1 149 544	1 154 300	1 169 400	1,3	1 165 100	1 156 900
Toimintakate	12 645	-9 000	0	-100,0	0	0
YHTEENSÄ						
Toimintatulot	3 459 431	3 332 575	3 431 225	3,0	3 236 800	3 260 400
Toimintamenot	3 373 882	3 356 575	3 449 064	2,8	3 248 554	3 268 867
Toimintakate	85 549	-24 000	-17 839	-25,7	-11 754	-8 467
Valtuuston sitovuustaso tummennettu						

Tuloslaskelmaosa

	TP 2014	TA 2015	TA 2016	TS 2017	TS 2018
TOIMINTATUOTOT					
MYYNITUOTOT	2 132 314	2 174 050	2 186 000	2 217 800	2 260 400
MAKSUTUOTOT	690 396	687 000	715 000	715 000	715 000
TUET JA AVUSTUKSET	572 725	528 425	460 925	267 000	255 000
MUUT TOIMINTATUOTOT	63 996	22 000	69 300	37 000	30 000
TOIMINTATUOTOT	3 459 430	3 411 475	3 431 225	3 236 800	3 260 400
TOIMINTAKULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	2 000 204	2 100 450	2 086 919	1 944 014	1 938 452
PALVELUJEN OSTOT	1 061 820	1 042 075	1 022 701	999 450	1 018 450
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	46 531	59 700	62 764	57 600	61 300
MUUT TOIMINTAKULUT	265 326	233 250	276 680	247 490	250 665
TOIMINTAKULUT	3 373 882	3 435 475	3 449 064	3 248 554	3 268 867
TOIMINTAKATE	85 549	-24 000	-17 839	-11 754	-8 467
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	12 055	1 800	3 900	3 800	3 800
VUOSIKATE	97 604	-22 200	-13 939	-7 954	-4 667
SUUNNITELMANMUKAISET POISTOT	-6 390	-6 390	-8 597	-8 597	-6 675
TILIKAUDEN TULOS	91 214	-28 590	-22 536	-16 551	-11 342
POISTOERON MUUTOS	6 344	6 344	8 552	8 552	6 630
VARAUSTEN MUUTOS	-17 000				
RAHASTOJEN MUUTOS	-31 772	15 000	14 000	5 000	0
TILIKAUDEN YLI/ALIJÄÄMÄ	48 786	-7 246	16	-2 999	-4 712

Investointiosa

Toimielin: Maakuntahallitus

Tehtävä: Operatiivinen toiminta

	Tilinpäätös 2014	Talousarvio 2015	Talousarvio 2016	Talousuunnitelma 2017 2018	
Menot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tulot					
Nettomenot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Rahoitusosa

		TP 2014	TA 2015	TA 2016	TS 2017	TS 2018
Toiminnan rahavirta						
Vuosikate		97 604	-22 200	-13 939	-7 954	-4 667
Satunnaiset erät	+/-					
Tulorahoituksen korjauserät	+/-					
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-					
Rahoitusosuudet investointimenoihin	-					
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	-					
Toiminnan ja investointien rahavirta		97 604	-22 200	-13 939	-7 954	-4 667
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäys	-					
Antolainasaamisten vähennys						
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	+					
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-					
Lyhytaikaisten lainojen muutos	+/-					
Oman pääoman muutokset						
Muut maksuvalmiuksien muutokset		259 882				
Rahoituksen rahavirta		0	0	0	0	0
Rahavarojen muutos		357 486	-22 200	-13 939	-7 954	-4 667
Lainakanta 31.12.		-	-	-	-	-

JÄSENKUNTIEN MAKSUOSUUEDET

Jäsenkuntien maksuosuusarvio vuodelle 2016

	Kunnallisverot 2014 euro	Yhteisöverot 2014 euro	Verot yhteensä euro	%	Liiton toimisto	Kesä- yliopisto	Maksuosuus yhteensä 2016
Forssa	51 755 655	3 461 350	55 217 005	8,95	179 125	16 298	195 423
Hattula	32 763 923	1 160 154	33 924 077	5,50	110 077	10 015	120 092
Hausjärvi	29 237 673	1 261 846	30 499 519	4,95	99 069	9 014	108 083
Humppila	6 558 960	366 867	6 925 827	1,12	22 416	2 040	24 456
Hämeenlinna	234 072 050	15 007 616	249 079 666	40,38	808 165	73 532	881 697
Janakkala	56 736 690	2 170 694	58 907 384	9,55	191 134	17 391	208 525
Jokioinen	17 386 216	1 065 374	18 451 590	2,99	59 842	5 445	65 287
Loppi	23 800 783	1 295 387	25 096 170	4,07	81 457	7 411	88 868
Riihimäki	105 110 848	7 447 321	112 558 169	18,25	365 255	33 233	398 488
Tammela	18 101 082	1 232 902	19 333 984	3,13	62 644	5 700	68 344
Ypäjä	6 576 018	278 990	6 855 008	1,11	22 216	2 021	24 237
Yhteensä	582 099 898	34 748 501	616 848 399	100,00	2 001 400	182 100	2 183 500

Luottamushenkilöhallinto	131 800
Liiton operatiivinen toiminta	1 869 600
Projektit	0
Kesäyliopiston johtokunta	11 600
Kesäyliopistotoiminta	170 500
Yhteensä	2 183 500

Lähde: Verohallinto 26.10.2015

Taloussuunnitelmavuodet

	TP 2014	TA 2015	TA 2016	TS 2017	TS 2018
	+ 2 %	+ 1,5 %	+ 1 %	+ 1,5 %	+ 2 %
Liiton toimisto	1 951 700	1 981 000	2 001 400	2 031 400	2 072 000
Kesäyliopisto	178 200	180 850	182 100	183 900	185 900
Yhteensä	2 129 900	2 161 850	2 183 500	2 215 300	2 257 900

Hämeen liitto
Regional Council of Häme

Niittykatu 5, FI-13100 Hämeenlinna
tel +358 (0)3 647 401
email hameenliitto@hame.fi
www.hameenliitto.fi